Posamezni izvod 30 grošev, mesečna naročnina 1 šiling. V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Sloga jači — nesloga tlači

LETNIK VI | CELOVEC, V SOBOTO, 13. I. 1951 | ŠTEV. 3 (372)

ZDA in obramba Evrope

Dopisnik „Tanjuga" poroča iz Washingtona, da je imel predsednik Truman pred ameriškim kongresom govor, v katerem je v zvezi s skupno obrambo Zahodne Evrope predlagal, da bi kongres sprejel vrsto važnih zakonov in ukrepov. V tem poročilu dopisnika je rečeno med drugim.

Predsednik ZDA Harry Truman je priporočil ameriškemu kongresu, naj: sprejme, zakon o kreditih za vojaške sile razširi in spremeni zakon o selektivni vojaški službi; sprejme program vojaške in gospodarske pomoči zahodnemu svetu; spremeni in razširi pooblastila za povečanje proizvodnje in utrditev cen; zboljša delavske zakone, da bi se zagotovila trdna proizvodnja; izda ustrezne ukrepe, da bi se zagotovila stanovanja za industrijske delavce; poveča davke za kritje obrambnih stroškov.

Truman, ki je govoril na skupni seji obeh domov ameriškega 82. kongresa, je posvetil največ pozornosti zunanji politiki ZDA. Obramba Evrope, je poudaril, pomeni osnovo za obrambo vsega zahodnega sveta, vštevši tudi ZDA. „Strateško, gospodarsko in moralno je obramba Evrope del naše lastne obrambe. Ena izmed nalog ZDA bo okrepiti vojaške sile evropskim državam s pošiljanjem orožja in vojaške opreme, kolikor bo to dovolila razširitiv lastne proizvodnje ZDA." Samo z odločno akcijo ameriškega kongresa bo mogoče uničiti načrte Sovjetske zveze za osvojitev sveta, kljub temu pa so ZDA tako kot vedno doslej pripravljene razgovarjati se z ZSSR za pošteno rešitev sporov. Vendar ZDA ne bodo iskale pomiritve s popuščanjem. „Če bomo postali močni", je poudaril Truman, „in močni postajamo, bodo sovjetski voditelji morda razumeli dejansko stanje in opustili načrte za osvojitev vsega sveta."

Ko je govoril o potrebi, da se ZDA in druge Zahodne države med seboj podpirajo, je Truman izjavil, da je jedro skupnih obrambnih naporov skupnost držav Severnoatlantskega pakta in da je obramba Evrope sestavni del obrambe ZDA. Kot najmočnejši član te skupnosti, imajo ZDA največjo odgovornost. Dati bodo morale gospodarsko pomoč tistim, ki se hočejo braniti. Vendar se bodo ZDA še nadalje zavzemale za mirno rešitev mednarodnih sporov, pri čemer bodo vsestransko podpirale Združene narode in ostale zveste načelom mednarodnega sodelovanja.

Pogodba z Japonsko

Po poročilu dopisnika „New York Timesa" iz Lake Successa so Združene države Amerike sklenile opustiti dosedanji načrt splošne konference, na kateri naj bi določili pogoje za mirovno pogodbo z Japonsko, ter da so zdaj baje pripravljene skleniti ločene mirovne pogodbe med Japonsske in 14 državami, ki so sodelovale v vojni na Tihem oceanu.

Prav tako tudi poročajo, da so ZDA že razpravljale z ostalimi člani komisije za Daljnji vzhod o sklenitvi morebitnih dvostranskih pogodb in hkrati priporočale, naj bi te pogodbe ne določale nobene omejitve za zopetno oborožitev Japonske.

V Italiji spet novo posojilo

Italijanski ministrski svet je na predlog zakladnega ministra sklenil izdati nove serije devetletnih zakladnih bonov s premijami. Ti boni naj bi nosili 5 odstotkov letnih obresti. Bone nameravajo izdati v serijah po 10 milijard lir. Njihov tečaj bo 97,5 za vsakih 100 lir nominalne vrednosti. Podpisovanje se bo začelo najkasneje 22. t. m. verjetno pa že 16. t. m.

Nova sredstva za avstrijsko gospodarstvo

Iz Washingtona poroča agencija AND, da je ECA, to se pravi organizacija za gospodarsko pomoč Evropi, zadnjo sredo izdala nova nakupna dovoljenja v skupni višini 12,231.000 dolarjev. Od tega denarja je za Avstrijo namenjenih 7,67 milijona dolarjev, in sicer 5,250.000 dolarjev za nakup pšenice in 2,400.000 dolarjev za nakup koruze. — Ostali denar bo razdeljen na naslednje države: Zvezno republiko Nemčijo, Dansko, Francijo in Grčijo.

Spor med Nizozemsko in Indonezijo

V Indoneziji se vedno bolj širi gibanje za odpoved dogovora o holandsko-indonezijsski uniji kot prvi ukrep po prekinitvi razgovorov v zapadni Novi Gvineji, ki so bili v Den Haagu. O teh razgovorih je na seji vlade poročal zunanji minister. Indonezijska tiskovna agencija je poročala, da so obveščeni krogi v Djakarti — glavnem mestu Indonezije — mnenja, da je indonezijska vlada načelno sklenila odpovedati holandsko-indonezijsko unijo. Agencija je še dodala, da je treba samo še določiti dan, da bodo ta dogovor odpovedali.

V zvezi s tem vprašanje je indonezijski predsednik Natzir na seji indonezijskega parlamenta izjavil, da bo treba vse sedanje dogovore med Nizozemsko in Indonezijo revidirati. Dejal je, da bi bila Indonezija pripravljena jamčiti nizozemske interese na celotnem ozemlju, če bi bila Nizozemska sprejela prenos suverenosti nad Novo Gvinejo na Indonezijo. Toda odklonitev haaške vlade je spet odprla vprašanje statuta unije med obema državama ter je sedaj postalo nemogoče še dalje sodelovati z Nizozemsko na sedanji podlagi.

V četrtek se je pred parlamentom začela razprava o vprašanju, ki ga je predložil vladni predsednik. Če bo parlament sprejel to stališče, bodo predloge takoj izvedli. Sedaj je med Indonezijo in Nizozemsko v veljavi pogodba, ki določa simbolično unijo med obema državama, in vrsta drugih med seboj neodvisnih pogodb, ki se nanašajo predvsem na gospodarsko sodelovanje.

V parlamentarnih krogih v Djakarti izjavljajo, da je izjava vladnega predsednika precej zmerna, ker ne predvideva odprave načela unije in dovoljuje možnosti za nadaljnja pogajanja, na katerih bi se moralo vprašanje Nove Gvineje povezati na vprašanje sodelovanja med Nizozemsko in Indonezijo.

Ameriška vlada je sporočila Nizozemski in Indoneziji, da bodo ZDA ohranile svojo „nepristranost" v sporu zaradi Nove Gvineje. Amriška vlada je nizozemski in indonezijski vladi svetovala, naj sporazumno rešita ta spor.

Ustanovni kongres Zveze Enotnih razrednih sindikatov STO-ja

Po vsem Svobodnim tržaskem ozemlju se delavci pripravljajo na ustanovni kongres Zveze Enotnih razrednih sindikatov, ki bo v dneh 20. in 21 t. m. Tržaški delavci se namreč dobro zavedajo, kako velikega pomena je ustanovitev enotne sindikalne organizacijo, ki naj se odločno in vztrajno poteguje za pravice delavstva. To dakazujejo vedno številnejše razprave med delavci, posebno v zvezi s potrebo po močni in razredni sindikalni organizaciji, ki jo delavci živo občutijo.

To potrebo narekujejo dogodki zadnjih dveh let, ko so sindikalne organizacije izgubile večino priborjenih položajev. Vzrok temu pa je bilo predvsem razbijaško delo kominformovskih pristašev ter drugih tako imenovanih sindikatov, ki pa nikakor niso v stanu, da bi delavstvo branili pred izkoriščanjem in zapostavljanjem. Edino borbeno orodje, na katerega se delavci lahko zanašajo, je razredni sindikat; to je sindikat, ki je odraz njihove zavesti, njihovega hotenja, da se sindikalno združijo, da postanejo sila ter se s to silo borijo za svoje pravice.

Sklicanje kongresa za obnovo razrednih sindikatov pomeni v prvi vrsti, da so tržaški delavci v veliki meri spoznali kvarno in pogubno delo kominformovskih sindikatov, da so spoznali važnost enotne akcije in solidarnosti delavcev obeh področij tržaškega ozemlja, da so na podlagi lastne izkušnje razumeli namene politike lažnih sindikalnih organizacij, ki jih kapitalizem v vseh državah, ki so v njegovi oblasti, poživlja z namenom, da bi razbil enotno razredno fronto delavcev ali kakor koli oviral uspešnost njihove sindikalne borbe.

Konferenca britanske skupnosti

Poročali smo že v zadnji številki, da so se v Londonu sestali ministrski predsedniki vseh držav britanske skupnosti. Doslej so dosegli v nekaterih vprašanjih soglasne sklepe, največje važnosti pa je po poročilih iz Londona sklep, ki obravnava vprašanje Daljnjega vzhoda. Državniki so bili sicer deljenega mnenja glede priznanja Ljudske republike Kitajske, toda enotni, da se ne sme več dopuščati, da bi se spor na Daljnem vzhodu razširil. V ta namen so sklenili, da bi to vprašanje reševali potom konference štirih. Glede neposrednih pogajanj o vprašanjih Daljnjega vzhoda ob sodelovanju Velike Britanije, Amerike, Sovjetske zveze in LR Kitajske so obravnavali tudi stališče Amerike, ki se je načelno izrekla za britanski predlog, bi pa rajši to vprašanje obravnavala pred Združenimi narodi.

Do britanskega predloga je prišlo potem, ko so se prej o tem vprašanju pogajali tako v Pekingu,. in sicer potom posredovanja Indije, kakor tudi v Washingtonu in Lake Successu, zato pa v diplomatskih krogih Londona s precejšnjim optimizmom gledajo na rešitev.

Oboroževalni stroški v Franciji

Na podlagi novega zakona, ki sta ga narodna skupščina in francoski senat sprejela pretekli teden, bo Francija izdala za oboroževanje 740 milijard frankov, novih davkov pa bo razpisala v višini 140 milijard. Kljub temu pa ji bo še veseno manjkalo pri tem 25 milijard frankov, ki jih vlada misli dobiti pri varčevanju izdatkov za civilne potrebe.

Pri razpravi v narodni skupščini glede proračuna za oboroževanje je ministrski predsednik Pleven nastopal prav previdno in ločil vprašanje oborožitve od vprašanja povišanja davkov ter tako na lep način prisilil poslance, da so končno morali brez posebnih odlašanj sprejeti obe odločitvi, torej odobriti tako velikanske izdatke za oborožitev, kakor tudi odločbo o povišanju davkov.

Svoje ukrepe je vlada opravičevala z grožnjami z Vzhoda.

V ZDA vpoklic 18 letnih

Vrhovni poveljnik ameriških oboroženih sil general Marshall je zahteval vpoklic 450 tisoč neporočenih 18 letnih, da bi s tem ojačal ameriške oborožene sile. V ta namen bi bilo seveda potrebno, da bi temu razmerno spremenili zakon o vojaški obveznosti, da bi lahko vpoklicali tudi vojaške obveznike, ki so izpolnili 18. leto.

S korejske fronte

V zadnjih dneh so bili na korejski fronti težki boji za važno prometno središče Vondšu, ki je večkrat menjalo lastnika. Medtem ko so najprej severnokorejske čete prodrle pri Tegu za več kilometrov daleč na sovražno ozemlje, je druga ameriška divizija napravila nato protinapad in napredovala do neposredne bližine Vondšuja. Severokorejci so po tem napredovanju napadli ameriške utrdbe v moči 7000 mož, ki pa so jih čete OZN zavrnile.

Na drugih predelih fronte vlada po poročilih iz Tokija „skrivnosten mir". Ko so ameriške izvidniške edinice vdrle v mesto Vondšu, so našle mesto nezasedeno in smatrajo, da so severokorejske čete mesto obšle ter prodirajo proti zapadu, da bi tako onemogočile umik ameriškim četam južno Seula..

Po istih poročilih znašajo ameriške izgube na Koreji doslej 42.717 mož, to je za 2537 mož več kot en teden prej. Pri tem gre za 6247 mrtvih, 29.306 ranjenih in 7160 pogrešanih.

Sestanek zananjih ministrov Skandinavije

Norveški zunanji minister je sporočil, da bo na pobudo danske vlade dne 16. t. m. v Kopenhagenu konferenca zunanjih ministrov skandinavskih držav.

Avstralijo skrbi oborožitev Japonske

Po poročilih iz Londona je avstralska vlada baje poslala britanski vladi sporočilo glede Japonske, v katerem izraža bojazen zaradi morebitnih sklepov o zopetni oborožitvi Japonske, kakor ji je predlagal general Mac Arthur v svoji novoletni poslanici Japoncem.

Večji stroški zasedbe v Nemčiji

V zvezi z ukrepi zahodnih velesil za povečanje zasedbene vojske v Zahodni Nemčiji so se skupni stroški za vzdrževanje zasedbene vojske, ki jih mora nositi vlada Zahodne Nemčije, povečali za 1,4 milijarde zahodnih nemških mark. Tako bodo znašali ti stroški za razdobje od 1. aprila 1950 do 31. marca 1951 okrog 6 milijard mark.

Zdravka Vertiča smo položili v grob

Vrh Macna so obžarevali zadnji žarki januarskega sonca, ko so se pretekli torek zbirali na domu Zdravka Vertiča v Doleh pri Borovljah pogrebci. V posebno velikem številu so prihajali bivši izseljenci, da spremijo svojega sotrpina na njegovi zadnji poti in se poslovijo od tovariša, ki jim je bil v tujini najboljši prijatelj, pripravljen, da pomaga vsakomur z nasveti in dejanjem. Skoraj iz vseh krajev Slovenske Koroške so prišli znanci in prijatelji, da izkažejo zadnjo čast možu, ki je vedno stal v prvih vrstah borcev za pravice koroških Slovencev. Poleg velike množice pogrebcev obeh narodnosti pa so tudi nešteti venci dokazovali priljubljenost tovariša Vertiča med vsem slovenskim ljudstvom na Koroškem.

Prišli so se poslavljat tudi številni zastopniki naših organizacij, v katerih je rajni Vertič sodeloval do zadnjega. Pogreba sta se udeležila tudi zastopnika Urada za zvezo FLRJ na Koroškem, legacijski svetnik Mitja Vošnjak in Drago Družkovič. V imenu Demokratične fronte delovnega ljudstva sta prišla predsednik dr. Franc Petek in sekretar Franjo Ogris, Slovensko prosvetno zvezo je zastopal predsednik dr. Franci Zwitter, Zvezo slovenskih zadrug predsednik Florijan Lapuš in podpredsednik dr. Mirt Zwitter, poleg številnih izseljencev sta se v imenu Zveze slovenskih izseljencev udeležila pogreba predsednik Vinko Gröblacher in podpredsednik Jaka Reichmann, Slovensko kmečko zvezo pa sta zastopala predsednik Matevž Krasnik in tajnik Blaž Singer.

Na domu so boroveljski pevci pod vodstvom tovariša Špruka zapeli žalostinko „Vigred se povrne", nato pa se je žalni sprevod začel pomikati iz Dol proti Borovljam, kjer je na pokopališču opravil pogrebne obrede boroveljski gospod župnik, ki se je v kratkem nagovoru spomnil rajnega Vertiča ter se mu predvsem zahvalil za njegovo prizadevanje za zvonove in cerkveno uro. Pevci so zapeli spet žalostinko, nakar se je pevski vodja v imenu pevskega zbora poslovil od dolgoletnega sopevca.

V imenu Demokratične fronte delovnega ljudstva, Slovenske prosvetne zveze in Zveze slovenskih zadrug je nato spregovoril tov. dr. Mirt Zwitter, ki se je pokojniku zahvalil za vse delo, ki ga je opravil v prid svojemu ljudstvu. Dejal je, da je tovariš Vertič vse svoje življenje živel in delal v smislu besed pesnika, ki pravi, da „dolžan ni samo, ker veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan". Pri vsem svojem delu pa ni poznal narodnostne razlike, pomagal je vsem, ki so bili v stiski, domačo besedo in pesem pa je ljubil nad vse in se že v zgodnji mladosti vključil v prosvetno delo ter še v zadnjih tednih svojega življenja skrbel za procvit naše slovenske kulture. Iz vsega srca izrekamo toplo zahvalo možu, ki je bil do zadnjega trenutka živ član naše družine in če bi mogel vstati zdaj iz groba, bi gotovo končal svojo pot trpljenja, ki ga je vodila tudi v tujino, z besedami pesnika:

Lepo je živeti,
toda za kar sem umrl,
bi hotel še enkrat umreti.

Tovariš Jaka Reichmann je v imenu Zveze slovenskih izseljencev spregovoril poslovilne besede in zaklical pokojnemu sotrpinu: V dela polnem življenju si obsojal krivico in bil zaradi tega pregnan v tujino, toda nisi klonil, nisi umrl, tvoj duh živi med nami!

Ob koncu so se pevci še s pesmijo „Nmav čriez izaro" poslovili od svojega tovariša in milo je donela preko pokopališča melodija „. . . zdaj nič več pev ne bom . . .", nato pa so venci in zemlja zakrili zadnje telesne ostanke moža, katerega spomin bo trajno živel med slovenskim koroškim ljudstvom. Naj počiva v domačij zemlji, ki jo je tako ljubil in se boril za njo; vsem žalujočim zaostalim pa izkreno sožalje.

Sovjetski dolgovi v ZDA

V ponedeljek se pričnejo pogajanja med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike o ureditvi sovjetskega dolga Združenim državam Amerike, ki je nastal na podlagi zakona o posojilu in najemu. Ameriško zunanje ministrstvo je sporočilo, da je Sovjetska zveza šele po dvoletnem izmikanju in zavlačevanju privolila v to, da sodeluje pri pogajanjih za ureditev svojega dolga.

Na podlagi omenjenega zakona o posojilu in najemu so ZDA nudile Sovjetski zvezi namreč pomoč v vrednosti približno 11 milijard dolarjev. Večji del tega materiala je bil sicer porabljen med vojno, vendar je SZ med drugim zadržala še 431 manjših ladij in 84 večjih trgovskih ladij. Te ladje so povečale sovjetsko trgovsko mornarico za tretjino v primeri s predvojnim stanjem in pomenijo še danes veliko v sovjetskem pomorskem gospodarstvu.

Posebno zanimivi so podatki o sovjetskem dolgu oziroma pomoči, ki so jo ZDA nudile SZ, v zvezi s kominformskimi obdolžitvami Jugoslavije, češ da se je prodala „zapadnim imperialistom, ker od njih prejema pomoč", kakor so zakričali v svet, ko je ameriška vlada dovolila Jugoslaviji posojilo za nakup živil. Tudi v tem se zrcali „nepristranska stvarnost" Informbiroja.

Bonn. — Nemški zvezni kancler dr. Adenauer je v svojem poročilu o zunanji politiki pred krščansko-demokratsko skupino izjavil med drugim: „Imamo pravico pričakovati od zasedbenih sil, da med razgovori o konferenci štirih ne bodo sklenile s Sovjetsko zvezo nobenega dogovora na račun zvezne republike".

Polomija pri uvozu krmil

Opirajoč se na sporočila Kmetijskega ministrstva, napoveduje tiskovna agencija ANZ ponovno podražitev oljnih tropin. V zadnjem času v inozemstvu nakupljene kokosove tropine je Avstrija plačevala po 186 šil., tropine zemeljskega oreha pa po 229 šil. Po zadnji podražitvi 15. novembra 1950 je na domačem trgu znašala potrošniška cena za prve 112 do 115 šil., za druge pa 127 do 131 šil. Sedaj pa so — kakor poroča ANZ — podporna sredstva za to pocenitev pošla in Kmetijsko ministrstvo ugiba, ali bi krmila iz inozemstva sploh še naročilo. Po zgornjih uvoznih cenah bi potrošniške cene znašale 200 do 250 šil. za 100 kg.

Ob takih cenah bi dodatno krmljenje s tropinami za dosego višje molznosti bilo onemogočeno. Spričo lanskega slabega, predvsem pa pičlega pridelka sena in v večini primerov tudi domačih beljakovinastih krmil (lucerna, detelja) bodo nastale razmere izzvale občuten padec mlečne proizvodnje.

Kakor že številni prejšnji, tako kaže tudi ta primer, da zahaja Avstrija v zunanji trgovini v vedno večje težkoče in da bodo te močno pretresle celo notranje gospodarstvo, v prvi vrsti pa povzročile večajoče se pomanjkanje mleka in masti. Vzrok tem težkočam je nedvomno padajoča vrednost šilinga.

Kar pa tiče neznosne razmere na trgu s krmili, pa so vzroki tudi še drugje. Že pri lanskem neizpolnjenem planu uvoza krmil se je Kmetijsko ministrstvo sklicevalo na pomanjkanje deviz. Čudno in proti ljudstvu naperjeno pa je destvo, da je v avstrijski zunanji trgovini dovolj deviz za uvoz luksuznih avtomobilov, da pa za krmila, ki so za kmetijstvo Avstrije in za zagotovitev potrebne prehrane odločilnega pomena ni mogoče sprostiti potrebnih deviz ali najti domačih proizvodov za zamenjavo.

Urugvajski denar pridobiva na vrednosti

Kakor poročajo iz New Yorka, je zadnji teden decembra tečaj urugvajskega pesa močno poskočil. Že v omenjenem tednu je znašal povišek 4 cente dolarja. Newyorški opazovalci so mnenja, da izvira ta pojav iz prenosov kapitalov, ki beže iz Srednje Evrope v južnoameriške republike, o čemer smo že večkrat pisali v našem listu. Beg kapitala je dosegel že velikanske oblike in so prestavljali že celo industrijska podjetja predvsem iz Nemčije in Švice.

Enaki prenosi kapitalov pa se dogajajo tudi v ZDA. Severnoameriški finančni krogi namreč skušajo spraviti v južnoameriške države čim več finančnega kapitala, ker se bojijo, da bi vlada v zvezi s proglasitvijo izrednega stanja prepovedala tudi izvoz kapitalov.

Vesti iz Jugoslavije

Okrog 17.000 izseljencev se je po osvoboditvi spet vrnilo domov

Približno sedemnajst tisoč izseljencev iz raznih krajev sveta se je po osvoboditvi vrnilo v Jugoslavijo. Največ izseljencev povratnikov sta sprejeli Slovenija in Hrvatska. Sedaj je že več kot 70 odstotkov teh ljudi zaposlenih v gospodarstvu, medtem, ko tisti, ki niso sposobni za delo, žive večinoma pri svojih sorodnikih na deželi.

Ljudska oblast je nudila povratnikom vsestransko pomoč, da so si čim prej uredili stanovanja. Ministrstvo za finance pri zvezni vladi je zagotovilo 15 milijonov dolgoročnega posojila za nabavo najvažnejše opreme pohištva, okoli 200 milijonov pa je investiranih za zgraditev stanovanj za povratnike.

Jubilej najstarejšega slovenskega založnika

Dne 15. decembra je izpolnil 85 let slovenski založnik Lavoslav Schwentner iz Ljubljane, ki je bil pred prvo svetovno vojno v Sloveniji skoraj edini založnik slovenske knjige in je z neutrudnim delom in veliko požrtvovalnostjo spravil na slovenski knjižni trg vsa pomembnejša dela slovenskih pisateljev tiste dobe.

Lavoslav Schwentner se je rodil 15. decembra 1865 na Vranskem v Savinjski dolini. Knjigotrštvo in založništvo ga je zelo veselilo, zato je l. 1888 prevzel v Brežicah Levakovo knjigarno. Izdajal je predvsem muzikalije. To knjigarno je vodil devet let. V Brežicah se je udejstvoval v vseh naprednih društvih ter se z drugimi domačimi patrioti vneto boril proti germanizaciji. Leta 1897 je odšel v Nemčijo, kjer je v Berlinu, Leipzigu, Stuttgartu, Dersdenu in Münchenu proučeval ustroj velikih založništev. V Münchenu je navezal prijateljske stike s slovenskim slikarjem Ažbetom, v Dresdenu pa z ruskim pisateljem Dimitrijem Golicinom-Muravlinom.

Aprila leta 1898 se je vrnil v Ljubljano, kjer je odprl novo moderno založniško podjetje. V Ljubljani je takoj stopil v stik s slovenskimi pisatelji ter začel izdajati njihova dela. Leta 1899 je izšla v njegovi založbi kot prva knjiga prva pesniška zbirka Otona Župančiča pod naslovom „Čaša opojnosti". Tej so sledila po vrsti dela drugih pisateljev. Bila je to plodonosna doba slovenske književnosti, ki je trajala do prve svetovne vojne. Založil je najboljša dela Cankarja, Ketteja, Murna, Župančiča, Kraigherja, Aškerca, Trdine, Milčinskega, Šorlija, Murnika itd. Pri marsikateri izdaji se je moral založnik zelo truditi in boriti, da je delo izšlo.

Lavoslav Schwentner je bil tudi prvi, ki se je v Sloveniji začel zanimati za mladinsko slovstvo ter je izdal vrsto mladinskih spisov in slikanic. Petdeset let je Schwentner deloval kot založnik ter si v tej dobi pridobil velike zasluge za slovensko literaturo. Založil in izdal je 204 slovenskih knjig in muzikalij ter poleg tega še vsako leto večje število drobnih slikanic za otroke in mladinskih knjig.

Gostovanje argentinskega komponista in diregenta v Jugoslaviji

Koncem decembra je gostoval v Jugoslaviji eden izmed najbolj znanih dirigentov v Ameriki, direktor Filharmonije iz Buenos Airesa Huan Hoze Castro. Dirigiral je simfonični orkester beograjskega radia na koncertih 22. in 23. decembra, nato pa bo dirigiral koncerte v Zagrebu in Ljubljani.

Po širnem svetu

Tel Aviv. — Neki izraelski vojaški predstavnik je izjavil, da država Izrael ne bo dovolila ustanovitve britanskih ali drugih vojaških baz v Izraelu, kakor tudi ne bo dovolila prehoda tujih čet preko svojega ozemlja.

Peking. — Agencija „Nova Kitajska" javlja, da je bil general VU, ki je vodil kitajsko delegacijo na zasedanju Organizacije združenih narodov, imenovan za zunanjega ministra LR Kitajske.

Sajgon. — Iz francoskega poročila je razvidno, da je v severnem Vietnamu pritisk Hočiminhovih čet še vedno resen na vsem področju Tieniyena.

London. — Po poročilu laburističnega lista „Daily Mirror" so nastale težkoče pri imenovanju namestnika vrhovnega poveljnika oboroženih sil Zapadne Evrope generala Eisenhowerja. V tej zvezi piše list: Britanci so mnenja, da bi bilo treba za to mesto določiti maršala Montgomeryja in da je prišel čas, naj se jasno izjavi, da Velika Britanija nima namena delati na tem, da bi Montgomeryja pustili ob strani.

Bonn. — Število brezposelnih v Zapadni Nemčiji je meseca decembra preteklega leta ponovno narastlo in je bilo koncem decembra javljenih 1,689.989 delavcev brez zaposlitve. To število je približno za 370.000 višje kot je bilo en mesec prej.

Karači. — Svetovna islamska zveza, ki se bo v februarju sestala v Karačiju, bo zahtevala pravico do svojega predstavništva v Organizaciji združenih narodov.

Tržaški književniki v Ljubljani

Pretekli teden so čitali iz svojih del tržaški književniki v Filharmonični dvorani v Ljubljani, kjer se je zbralo veliko število občinstva, med drugimi predstavniki političnega življenja Slovenije, predvsem pa skoraj vsi književniki ,ki živijo v Ljubljani.

V imenu Društva slovenskih književnikov je pozdravil tržaške književnike pisatelj France Bevk, nato pa je igralec ljubljanske Drame Jože Firan recitiral nekaj pesmi pokojnega pesnika Krasa Iga Grudna. Za njim je čital Vladimir Bartol svojo novelo „Janičarjeva izpoved", dr. Andrej Budal pa črtico „Še kapljico" ter pet pesmi. Najmlajši tržaški književnik Alojz Rebula je prebral odlomek iz svojega dela „Dionizos". Režiser Slovenskega narodnega gledališča v Trstu Jože Babič pa je čital „Povest o oslu" Rade Pregarca. Kot zadnji se je ljubljanskemu občinstvu predstavil Boris Pahor s svojo črtico „Moje mesto Trst".

Veliko zanimanje za čitalni večer tržaških književnikov je pokazalo, da si tudi svobodna Slovenija želi prav tako tesnih stikov, kot pa Slovenci v zamejstvu.

Naslednjega dne so priredili tržaški književniki literarni večer tudi v Mariboru.

Manj avtomobilov v ZDA

V zvezi z ukrepi vlade ZDA, ki so usmerjeni v povečanje vojne proizvodnje in kot pravijo predstavniki korporacije „General Motors", vsled pomanjkanja potrebnega materiala, je ta družba za teden dni zaprla pet svojih tovarn, ki so proizvajale avtomobile znamk: Brick, Pontiac in Oldmobile. Prav tako so tudi „Packard", „Ford" in „Studebaker" že javili, da bodo zmanjšali svojo proizvodnjo.

Sovjetske ure v ČSR

Ure je doslej ČSR uvažala iz Švice, v zadnjem času pa so prišle na češkoslovaški trg tudi sovjetske ure. Gre za dve vrsti ur, in sicer stane zapestna ura 4800 kron in žepna ura 3500 kron. Po uradnem tečaju je ta cena pretirana, saj znaša v dolarjih 96 za prvo vrsto in 70 za drugo. Računajoč po kupni moči češkoslovaškega denarja so cene ur seveda mnogo nižje, in sicer tri- do štirikrat. Doslej še ni bilo sovjetskih ur na tujih trgih, zato ni mogoče soditi o njihovi kakovosti.

Nemčija trguje z Vzhodom

Po uradnih podatkih se je nemška trgovina z vzhodnimi državami v teku leta 1950 zelo pomnožila. Znašala je 8,5 odst. zunanje trgovine Zahodne Nemčije; predvojna trgovina z vzhodnimi državami je dosegla 15 odst. nemške menjave. Leta 1950 je bila nemška izmenjava z vzhodnimi državami za 300 odst. večja kokar prejšnje leto. „Christian Science Monito" poroča, da bi nemški industrijalci in trgovci radi še povečali izmenjavo z vzhodnimi državami, da bi si na ta način prihranili dolarje.

Ivo Andrič

Brod na Drini

Tam, kjer Drina seka cesto, je bil sloveči „višegrajski brod". To je bil črn, starinski brod in na njem čemeren, počasen brodar, ki je prevažal blago in potnike, kadar se je njemu samemu zahotelo, počasi in nerodno, toda pošteno in varno.

Tisti novembrski dan je prispela na levi breg reke dolga procesija obloženih konj in se ustavila, da bi prenočila. Janičarski aga se je z oboroženim spremstvom vračal v Carigrad, potem ko je po vaseh vzhodne Bosne nabral krščanskih otrok za janičarje.

Šest let je že poteklo, kar so zadnjič pobirali ta krvni davek, zato je bila tokrat zbira lahka in velika; brez težav so našli potrebno število zdravih, bistrih in čednih dečkov med desetim in petnajstim letom, čeprav so mnogi skrivali otroke po gozdovih, jih učili, naj se delajo neumne ali šepaste, in jih oblačili v cunje in puščali v nesnagi, samo da bi preslepili ago pri izbiranju. Nekateri so celo pohabili svoje otroke tako, da so jim odrezali prst na roki.

Izbrane dečke so odnašali v dolgi procesiji na majhnih bosanskih konjičkih. Na konju sta bili pritrjeni dve pleteni košari, kakor jih rabijo za sadje; na vsaki strani je visela ena in v sleherno košaro so posadili po enega dečka in mu dali majhno culo in oblico pite, zadnje, kar je ponesel iz domače hiše. Iz teh košar, ki so se enakomerno pozibavale in škripale, so kukali sveži in prestrašeni obrazi ugrabljenih dečkov. Nekateri so čez konjske hrbte kar se je dalo dolgo gledali domači kraj, drugi so jedli in jokali hkrati, tretji so spali, naslanjaje glavo na tovorna sedla.

V določeni razdalji za zadnjimi konji so v tej nenavadni karavani koračili posamič in sope starši ali sorodniki teh otrok, ki so jih za vselej vodili od doma, da jih v tujem svetu poturčijo, da pozabijo na svojo vero, svojo domačo vas in svoje poreklo in da prežive svoje življenje v janičarskih oddelkih ali v kaki drugi, višji cesarski službi. Bile so to po večini ženske, največkrat babice in sestre ugrabljenih dečkov. Kadar so se preveč približale, so jih agovi konjeniki razgnali in tepli z biči, ali pa so med glasnim kričanjem poganjali svoje konje mednje. Tedaj so zbežale in se poskrile v gozd ob poti, kmalu pa so se znova zbrale v procesijo in se trudile, da bi s solznimi očmi zagledale še enkrat nad košaro glavo otroka, ki ga ženo z doma. Zlasti matere so bile vztrajne in jih ni bilo mogoče zadržati. Gnale so se, silovito topotale po blatu, nič jim ni bilo mar, kam stopijo, lasje so se jim razkuštrali, pozabile so na vse okrog sebe; nekatere so začenjale peti in tožiti, kakor da jim je kdo umrl, druge so stopale kot bi se jim bilo zmešalo, ali tulile, kakor da se jim v porodnih bolečinah trga drob. Zaslepilo jih je od joka in zanašalo naravnost pod biče konjenikov. Nekatere med njimi so skušale razločno zaklicati ime svojega sinčka in mu dati kar koli, kar je mogoče izraziti z dvema besedama: ali zadnje poročilo ali opomin za na pot.

„Rade, sinek, ne pozabi matere!..."

„Ilja! Ilja! Ilja!" je klicala druga žena in obupno iskala s pogledom znano, ljubljeno glavo, ponavljajoč nenehoma to besedo, kakor da bi hotela vrezati otroku v spomin to ime, ki mu ga bodo čez nekaj dni za vselej vzeli.

Te ženske so druga za drugo zaostajale; utrujene od hoje in preganjane od udarcev so druga za drugo odnehale, ker so spevidele, da je njihov trud zaman. Tu, na višegrajskem brodu, so morale ostati tudi najtrdovratnejše, ker jih na brod niso pustili, čez vodo pa ni bilo mogoče. Tu so lahko mirno sedele na bregu in jokale, ker jih ni nihče več podil. Čakale so kakor okamenele, brez občutka za lakoto, žejo in mraz, dokler niso na drugem bregu že enkrat zagledale dolge procesije konj in konjenikov, ki se je premikala proti Dobrunu, in v njej še enkrat vsaj v slutnji opazila svojega otroka, ki se je odmikal njihovim očem.

Most na Drini, odlomek.

HENRIK SIENKIEWICZ

ŽEJA

Skozi pustinje in puščavo se iz globoke Afrike skuša rešiti proti morju karavana. Vodi jo pogumni fant Stanko, pomaga pa mu zamorec Kali. V viharjih, soncu in strašni pripeki počasi napredujejo. Že pojemajo ljudem in živalim moči. V zrak spuščajo zmaje, na katerih naznanjajo svoj zemljepisni položaj in prosijo za pomoč. A rešitve ni od nikoder.

Opoldne, ko je bila vročina najhujša, se je morala karavana ustaviti. Ljudje so se molče vrgli na tla. Ugotovili so, da je padel en konj. Med odmorom ni nihče mislil na jed. Ljudje so imeli vdrte oči in razpokane ustnice, na katerih si videl kaplje strjene krvi. Nelka je dihala kakor ptiček, zato ji je Stanko prožil gumijevo posodico in zaklical: „Jaz sem pil!" Toda stekel je na drugo stran tabora, zakaj bal se je, da ji izdere vodo iz rok in jo sam izpije, če ostane. In to je bilo morda njegovo najbolj junaško dejanje na vsem potovanju. Pred očmi so mu neprenehoma švigale rdeče lise. V čeljustih je čutil tako silno zbadanje, da jih je komaj odpiral in zapiral. Grlo mu je bilo suho in pekoče, nič sline v ustih, jezik kot lesen. In vendar je bil to zanj in za karavano šele začetek muk.

Sušo naznanjajoče grmenje se je neprenehoma odzivalo na robu podgorja. Okrog tretje ure, ko se sonce že nagiba na zahodno stran neba, je Stako spravil karavano na noge, se ji postavil na čelo in odrinili so proti vzhodu. Toda zdaj je šlo z njim komaj sedemdeset ljudi, pa tudi med temi se je vsak hip vrgel kdo s svojo prtljago na zemljo, da nikdar več ne ostane. Vročina se je zmanjšala za nekoliko stopinj, toda bila je še vedno strašna. V nepremičnem zraku je vstajal nekakšen dim. Ljudje niso imeli kaj dihati, a tudi živali niso manj trpele. Uro po odhodu je padel drugi konj. Pes Saba je dvigal in krčil boke in zijal, z iztegnjenega, počrnelega jezika ni kanila niti kapljica pene. Slon King, ki je bil vajen suhe afriške džungle, je očividno manj trpel, toda začel se je jeziti. Njegove male oči so se bleščale z neko čudno svetlobo. Staku, zlasti pa Nelki, ki je neprenehoma govorila z njim, je še odgovarjal z grgranjem, toda ko je njun zamorski prijatelj Kali neprevidno prišel k njemu, je tako jezno hrknil in zamahnil z rilcem, da bi ga bil ubil, ako bi deček pravočasno ne bil odskočil v stran.

Kali je imel s krvjo podplute oči, žile na vratu napete in ustnice razpokane kakor drugi zamorci. Okrog pete ure se je približal Staku in rekel s topim glasom, ki mu je s težavo prihajal iz grla:

„Kali ne more iti dalje. Naj takoj tu pride noč."

Stako pa je premagal bolečino v čeljustih in odvrnil z naporom: „Dobro. Ostanimo. Noč prinese olajšavo."

„Prinese smrt," je zašepetal mladi zamorec.

Ljudje so pometali tovore z glav, ker pa je vročina v njihovi zgoščeni krvi prišla že do najvišje stopnje, niso takoj polegli na zemljo. Srce in žile na sencih, na rokah in na nogah so jim tako bile, kakor bi se hotele razpočiti. Koža na telesih se jim je posušila in nagrbančila ter jih pričela srbeti. V kosteh so občutili neko čudno skelenje, v notranjosti pa in v grlih ogenj. Nekateri so nemirno hodili med prtljago, druge si videl nekoliko dalje v rdečih žarkih zahajajočega sonca, kako so se zibali drug za drugim med suhimi šopi trave, kakor bi kaj iskali, in to je trajalo toliko časa, dokler niso bile njihove sile popolnoma izčrpane. Nato so popadali po vrsti na zemljo in se tresli. Kali se je priplazil k Stanku in Nelki, lovil z odprtimi usti zrak in jel proseče ponavljati med oddihom in oddihom: „Vode!" Čez trenutek pa: „Kali umirati..."

Medtem se mu je zamorka Mea, ki je iz neznanih vzrokov najlažje prenašala žejo in najmanj trpela izmed vseh, približala, sedla k njemu, objela z roko njegov vrat in izpregovorila s tihim, pojočim glasom.

„Mea hoče umreti skupaj s Kalijem..."

Nastopilo je dolgotrajno molčanje.

Medtem je sonce zašlo in noč je pokrila okolico. Nebo je postalo temnomodro, na njegovi južni strani se je zableščalo ozvezdje Južnega križa. Nad ravnino so migljali roji zvezd. Mesec se je dvignil nad zemljo in pričel napajati s svetlobo noč, na zahodu se je razpela z medlim svitom luč Živalskega kroga. Ves zrak se je izpremenil v veliko svetlobno brezno. Vedno silnejši blesk je oblival okolico. Baldahin, ki so ga pozabili na Kingovem hrbtu, in šotori so tako odsevali, kakor odsevajo v jasnih nočeh z apnom pobeljene hiše. Svet se je pogrezal v tišino, zemljo je ogrinjal sen.

Sredi tišine in miru narave so se ljudje v taboru zvijali od bolečin in pričakovali smrti. Na srebrnih tleh se je ostro odražal obris velikanske slonove postave. Mesečni žarki so razsvetljevali šotore, Stankino in Nelkino belo obleko, med kupi resja pa temna sključena telesa zamorcev in razmetano prtljago. Pred otrokoma je sedel, opirajoč se na prednje šape, pes Saba in je dvigal glavo k mesecu ter žalostno cvilil.

Stako je mukoma zbiral medle misli. Bližal se je neizprosni konec boja in življenja. Konec, konec! Čez nekoliko dni bo sonce obsevalo samo mrtva telesa, potem pa jih bo posušilo, da bodo podobna mumijam, ki spe večno spanje po muzejih.

Prijel se je z rokama za glavo in zbežal, da ne bi gledal trpljenja. Tekel je na slepo med kupi trave in resjem tako dolgo, dokler ga niso popolnoma zapustile sile in dokler se ni zrušil na neko kopo. Bil je brez orožja. Za leoparda, leva in celo za veliko hijeno bi bil lahek plen. Toda samo Saba je pritekel. Obvohal ga je in zatulil, kakor da kliče zanj na pomoč.

Toda nihče ni prihitel na pomoč — samo z višine je gledal nanj mirni in brezbrižni mesec. Dolgo časa je deček ležal kot mrtev. Streznila ga je šele mrzlejša sapa vetra, ki je nepričakovano začel pihati od vzhoda. Stanko je sedel in čez nekaj časa poskušal vstati, da bi se vrnil k Nelki.

Hladnejši veter je potegnil drugič. Saba je nehal cviliti, obrnil se je proti vzhodu in pričel vleči sapo skozi smrček. Nenadoma je zalajal, enkrat, dvakrat, s kratkim, pretrganim basom in je stekel dalje. Nekaj časa ga ni bilo slišati, kmalu pa se je spet razlegio v dalji njegovo lajanje. Stanko je vstal in je, potekajoč se na odrevenelih nogah, začel gledati za njim. Dolga potovanja, življenje v džunglah, neprestana napetost vseh čutil in vedne nevarnosti, vse to je dečka naučilo, da je pozorno opazoval vse, kar se je godilo okrog njega. In tudi sedaj je vkljub mukam, ki jih je trpel, vkljub temu, da se je le na pol zavedal, iz navade začel paziti, kaj dela pes. Čez nekaj časa se je Saba pokazal, toda bil je čudno razdražen in nemiren. Večkrat je dvignil k Staku oči, tekal okrog njega, ga spet zapustil, nato iskal sled v resju in lajal, se spet vrnil in končno prijel dečka za obleko in ga pričel vleči na nasprotno stran tabora.

Stako se je popolnoma zavedel.

„Kaj je to?" je pomislil. „Ali je pes od žeje znorel ali pa je začutil vodo. Toda ne! Ako bi bila voda blizu, bi bil tekel pit in bi imel moker gobec. Ako je daleč, bi je ne bil zavohal. Voda ne diši. K antilopam me ni vlekel, ker zvečer ni hotel jesti. K divjim zverem tudi ne — torej kaj?"

In naglo mu je začelo srce tolči v prsih še silneje.

„Morda mu veter prinaša vonj ljudi? Morda. V daljavi je kakšna zamorska vas? Morda je kateri izmed letečih zmajev priletel celo do... Ali bi bilo to mogoče!?"

Pod vtisom upanja, ki se mu je zabliskalo v možganih, je spet zadobil svoje sile in stekel proti taboru, dasi se je pes upiral in mu neprestano zastavljal pot.

V taboru je zagledal belo Nelkino postavo in zaslišal njen slabi glasek, nato se je spotaknil ob Kaliju, ki je ležal na zemlji, toda ni se zmenil za nobeno stvar. Stekel je k zavoju, v katerem so bile rakete, ga raztrgal, vzel eno izmed njih, jo privezal s tresočima se rokama k bambusu, ki ga je zapičil v zemeljsko razpoko, in zažgal vrvico, ki je visela od cevi.

Čez trenutek je švignila rdeča kača sikajoč in šumeč proti nebu. Stako je prijel z obema rokama za bambus, da ne bi padel, in je uprl oči v daljavo. Žile na rokah in sencih so mu bile kot kladivo.

Minila je minuta, druga, tretja, četrta. Nič in nič! Dečkove roke so omahnile, glava se mu je sklonila k zemlji in neizmerna bolest mu je zalila izmučene prsi.

„Zaman, zaman!" je šepetal. „Pojdem, sedem k Nelki, da umrjeva skupaj."

V tem trenutku pa je daleč daleč na srebrnem ozadju mesečine švignil v zrak ognjen trak in se razsul v zlate zvezde, ki so padale, padale, počasi kot velike solze na zemljo.

„Rešitev!" je vzkliknil Stanko.

Pred nekaj minutami še pol mrtvi ljudje so zdaj tekali okrog kot za stavo in preskakovali kupe resja in trave. Po prvi raketi se je pokazala druga in tretja. Nato je veter donašal nekakšen odmev trkanja, kar je bilo spoznati, da so oddaljeni streli. Stanko je velel ustreliti iz vseh pušk in odslej ni več prenehal razgovor karabink, ki je bil vedno razločnejši. Deček je zasedel konja, ki je tudi na čudežen način zadobil svoje moči, in je, držeč pred sabo Nelko, zdirjal po ravnini tja, od koder so prihajali rešilni glasovi. Poleg njega je tekel Saba, za njim pa je hacal ogromni King.

Tabora sta bila več kilometrov narazen, toda ker so si od obeh straneh obenem hiteli nasproti, ni pot dolgo trajala. Zdaj niso samo slišali strelov iz karabink, ampak so jih tudi videli. Še ena raketa je zletela v zrak, oddaljena samo še nekaj sto korakov. Potem so se zableščale številne luči. Nizek greben sveta jih je za trenutek zakril, ko pa je Stako preletel višino, je nenadoma stal pred vrsto zamorcev, ki so držali v rokah goreče bakle. Na čelu sta šla dva Evropca. Bili so rešeni.

(Skozi pustinje in puščavo, odlomek.)

Carles Dickens

Volivna kandidata

Angleško mestece vre v divjem predvolivnem boju, ko naj izbere svojega novega zastopnika v parlament. Razcepljeno je na dve stranki, na modre, ki imajo kandidata v osebi Samuela Slumkeya, in na rumene, ki kandidirajo Horatia Fizkina. Pride dan, ko naj volivci odločijo med obema. Zbero se na zborovanju.

Dvorišče je kazalo sijaj in moč catansvilskih modrih. Tam je bila cela armada nosilcev modrih zastav na enem in na dveh drogovih; vse so bile okrašene s primernimi gesli v zlatih, pet čevljev visokih in primerno širokih črkah. Dalje je stala tam mnogoglava godba trobentačev, fagotistov in bobnarjev, ki so bili vredni svojega denarja; posebno bobnarji so bili zelo mišičasti možaki. Dalje si videl tam često redarjev z modrimi palicami, dvajset odbornikov z modrimi prepaskami in množico volivcev z modrimi značkami, deloma na konjih, deloma peš. Potem je bil tam odprt voz s štirimi konji za spoštovanega gospoda Samuela Slumkeya in štiri dvovprežne kočije za njegove prijatelje in pristaše. Zastave so plahutale, godba je igrala, redarji so preklinjali, dvajsetorica odbornikov se je zabavala, množica je tulila, konji so se vzpenjali in hlapci pri vozovih so se potili. Vse, kar se je godilo, in vse, kar je bilo navzoče, vse je bilo v korist in prospeh, v čast in slavo spoštovanemu Samuelu Slumkeyu iz Slumykey-Halla, enemu izmed kandidatov, ki naj bi zastopal catanswillsko pokrajino v spodnjem domu Zedinjenega kraljevstva.

„Je vse pripravljeno, je vprašal spoštovani gospod Samuel Slumkey gospoda Perkerja.

„Vse, dragi moj gospod," je odgovoril mali mož.

„Upam, da niste ničesar pozabili," je dejal spoštovani Samuel Slumkey.

„Ničesar, prav ničesar nismo pozabili, dragi moj gospod. Pri vratih na dvorišču stoji dvajset pravkar umitih možakov, da vam stisnejo roko. Dalje je tam šest otrok v naročju mater, ki jih boste pobožali po licih in jih vprašali, koliko so stari. Pozor zlasti pri otrocih, ker to je vedno zelo učinkovito.

„To si bom zapomnil," je rekel spoštovani Samuel Slumkey.

„In mogoče bi, dragi moj gospod," je menil zaskrbljeni možiček, „mogoče bi, če bi lahko, saj ne pravim, da to morate, ampak

(Nadaljevanje na 4. strani)

Ivan Cankar

SVETO OBHAJILO

Petero nas je bilo. Sedeli smo za mizo in smo čakali. Spočetka smo se smejali in razgovarjali, nato smo igrali domino, naposled smo se naveličali ter smo umolknili.

Najstarejši sestri je bilo trinajst let, najmlajšemu bratu pet. V srcih pa smo bili stari; poznali smo skrb in strah.

Kadar so se zunaj oglasili koraki, smo se ozrli proti durim. Strmeli smo z velikimi očmi in odprtimi ustmi, sapa nam je zastajala.

„Prihaja!" — Koraki so utihnili, spogledali smo se molče; oči so bile solzne, usta so se tresla.

Zelo smo bili lačni. Mračilo se je že, matere ni bilo. Pred dobro uro se je bila napotila, Bog vedi kam. Vedeli smo: kadar pride, prinese kruha. Prav nič nismo dvomili. Kajti večerilo se je in zvečer je treba večerje.

Trd in strašen je otrok v svoji veri. Mati, zvečer je treba večerje; pojdi in prinesi jo, iz zemlje jo izkopli, iz oblakov jo utrgaj!

Ko je šla, je bila vsa majhna in sključena; globoka brazda je bila na njenem čelu.

„Kmalu se vrnem!" je rekla.

Mislili smo, da gre samo k peku, sto korakov daleč. Minuto tja, minuto nazaj; recimo, da bi tam še malo pokramljala, bi bilo pet, ali kvečjemu deset minut. Gledali smo na uro, ki je visela na steni kraj peči. Počasi se je pomikal dolgi kazalec; ali kakor se mu ni mudilo, je bil preromal že ves črni kolobar.

„Saj niso šli k peku!" je rekla Hanca. — „K štacunarju so šli!" je rekla Francka. — „Pa če jim ne dajo?" sem rekel jaz.

Pogledali so me, kakor da sem bil spregovoril čisto nerazumljivo, nadvse čudno besedo.

„Da bi jim ne dali?" je obstrmela Hanca.

„Zvečer je treba večerje!" je rekla Francka.

Zunaj je še dremal veter, v izbi je bila noč. Naše oči so bile mlade in bistre, vajene teme. Pogledali smo se iz lica v lice — vsi smo bili starejši nego uro poprej.

Nismo se bali belih žena, ne vedomca, ne torklje. Nekoč sva šla z najmlajšo sestro mimo kozolca, ki je stal na samem; da tam straši, so pravili. Pred kozolcem je stal trhel štor in se je čudno svetil — velik človek v goreči rjuhi. — Držala sva se za roko, šla sva mimo in se nisva bala.

Ali vendar je bil strah v naših zgodaj postaranih, zgodaj izkušenih srcih. Nekaj silnega se je dvigalo v daljavi do neba, bližalo se je, zmerom višje in ogromneje, črno in strašno; skoraj je že zastiralo vse obzorje. Videli smo življenje in smo se ga bali...

Na jok nam je bilo, zaihtel pa nihče ni. Kadar so nas tuji koraki zmotili in je bilo spet vse tiho v izbi in zunaj, se je oglasil v nas obup, tisti zreli, poslednji obup, kakor ga pozna šele človek, ki ga je bilo obnemoglega življenje treščilo ob tla.

„Saj ne bo konca nikoli! Nikoli ne bo drugače! Mati ne pride, ne prinese kruha — umrimo!"

Velik je bil obup; ali vzbudilo se je v nas še nekaj vse temnejšega, strašnejšega. Ne jaz sam, nas vse petero, kakor smo sedeli krog mize v temi, je občutilo nenadoma grenko, zlobno sovraštvo do matere.

„Saj bi lahko, če bi hotela! Sinoči je prinesla kruha, čemu bi ga nocoj ne, ko smo lačni kakor sinoči? Tam stoji, Bog vedi kje, pa opravlja in se smeje ter se ne zmeni za nas! Takoj da se povrne, je rekla; zdaj je že ura minila, morda že poldruga ura... nalašč čaka, na cesti postaja, s sosedami kramlja; sama je že najbrže večerjala, pa se ji ne mudi s kruhom!"

V molku smo spoznali; natanko smo vedeli drug za drugega: „Tudi ti tako misliš, sestra! Tudi ti tako sodiš, bratec!" In v tistem trenutku tudi med nami ni bilo več ljubezni.

Noč je bila, ali še smo si videli v oči. Oči so govorile:

„Poznam te sestrica; natanko vem, zakaj molčiš! Tvoja misel je smrten greh, ki nikoli ne bo izbrisan!"

„Poznam te, bratec, bistro vem, kaj si mi očital na tihem! Tudi tvoj greh ne bo nikoli izbrisan!..

Zunaj, mislim da pred sosedovo hišo, je zacvilil pes; žalosten, zategnjen glas je bil.

„Lačen je, pa cvili!" je rekla sestra.

Takrat je najmlajši brat nenadoma zajokal; njegov jok je bil čisto podoben tistemu cviljenju.

„Nehaj!" se je razljutila sestra; ali tudi v njeni besedi je bilo ihtenje; gledali smo na mizo, vsi smo trepetali.

„Pogledam na cesto!" sem rekel.

„Kaj bi gledal? Ne pride prej... če še kaj pride!"...

Počasi in tiho so se odprle duri. Na pragu je stala mati.

Kakor ob belem dnevu smo razločili njen obraz. Ves bel in tenak je bil, oči pa so bile objokane in so gledale plaho; tako gleda grešnik na svoje trdosrčne sodnike.

Mati se nas je bala...

„Ali ste dolgo čakali?" je rekla s tihim, prosečim glasom. „Nisem mogla prej... niso dali..."

K životu je tiščala hleb kruha; že od daleč smo videli, da je skorja lepo rumena...

O mati, zdaj vem: tvoje telo smo uživali in tvojo kri smo pili! Zato si šla tako zgodaj od nas! Zato ni veselja v naših srcih, ne sreče v našem nehanju!...

Volivna kandidata

(Nadaljevanje s 8. strani)

če bi se zato odločili in enega izmed otrok poljubili, taka gesta bi napravila na množico neizbrisen vtis."

„Ali ne bi bilo prav tako učinkovito, če bi to storil tisti, ki to predlaga, ali tisti, ki ta predlog podpira?" je vprašal spoštovani gospod Samuel Slumkey.

„Nikakor ne," je odvrnil agitator." Prepričan sem, da bi vas napravilo pri volivcih zelo priljubljenega, če bi to storili sami, dragi moj gospod."

„Prav," je odgovoril spoštovani gospod Samuel Slumkey, „potem moram pač sam to storiti."

„Uredite sprevod!" je kričalo dvajset odbornikov.

Med glasnimi klici zbrane množice so se postavili v vrsto godba in redarji, odborniki in volivci, jezdeci in oni v kočijah. Dvovprežne kočije so bile nabite z gospodi, kolikor jih je moglo v njih stati. V kočijo, določeno za gospoda Perkerja, so vstopili tudi gostje, Pickwick, Tupman in Snodgras in še pol tucata odbornikov.

Nastal je trenutek slovesnega pričakovanja, ko je sprevod čakal na spoštovanega Samuela Slumkeya, da vstopi v svoj voz. Zadjci je množica planila v burno vzklikanje.

„Prihaja," je zaklical mali gospod Perker razburjeno.

Sledilo je drugo, mnogo glasnejše kričanje.

„Zdaj je možakom stisnil roko," je vzkliknil mali agitator.

Tretji, še mnogo močnejši krik.

„Zdaj je otroke pobožal po licih," je dejal Perker, drhteč od veselja.

Krik, da se je streslo ozračje.

„Zdaj je enega izmed njih poljubil," je vzhičeno kričal možiček.

Drugo tuljenje.

„Zdaj je poljubil drugega," je hreščeč vriskal razburjeni možič.

Tretje tuljenje.

„Zdaj poljublja vse vprek!" je vreščal navdušeni agitator.

Med oglušujočim vriskanjem se je sprevod premaknil.

Kako se je zgodilo, da je sprevod modrih zašel v drugi, rumeni sprevod, in kako se je končala nastala zmešnjava, žal ne moremo poročati, ker je takoj v začetku zmede udaril drog rumene zastave Peckwicka po glavi in mu potlačil klobuk na oči. Ko je spet spregledal, je bil sredi goste gneče, tako da je videl le nekaj korakov okoli sebe, videl pa je same razjarjene obraze, oblak prahu in množico ljudi, ki so se pretepali. Nevidna sila ga je potegnila z voza. Zapletel se je v boj s pestmi, ne da bi mogel povedati, s kom, kako ali zakaj se je pretepal. Nato je začutil, da ga od zadaj rinejo na stopnice, in ko je slednjič mogel sneti klobuk, je stal na levi strani volivnega odra v krogu svojih prijateljev. Oni, modri, so stali na levi, rumeni na desni strani, v sredini pa so bili župan in mestni uslužbenci, katerih eden je zvonil z velikanskim zvoncem, da bi pozval ljudi k molku, medtem ko sta gospod Horatio Fizkin, spoštovanega gospoda Samuela Slumkeya nasprotni kandidat, in spoštovani Samuel Slumkey, prvi kandidat, držala roko na srce in se najvljudneje priklanjala valujočemu morju glav, ki je zaplavljalo prostor pred odrom. Iz tega morja je vstajal vihar kričanja, vriskanja, vzklikanja in tuljenja, ki ni nič zaostajal za bobnenjem velikega potresa.

„Gospoda! je začel župan glasno, kolikor je mogel. „Gospodje, možje in bratje volivci mesta Catanswilla! Danes smo se tukaj zbrali, da izvolimo poslanca namesto dosedanjega, ki je umrl..."

Tu je župana prekinil glas iz množice:

„Živel naš župan, živelo njegovo piskroveštvo, ki mu je vrglo gotov denar!"

Namigovanje na govornikovo obrt je sprejel viharen krik, ki je spremljan z zvonenjem, preglušil ostanek županovega govora razen sklepnih besed. V njih se je zahvalil zborovalcem za potrpežljivo pozornost, s katero da so ga poslušali od začetka do konca, kar je izzvalo pri množici pravi vihar krohotanja, ki je trajal približno četrt ure.

Nato se je oglasil dolg, suh gospod s trdo belo ovratnico in prosil može catanswillske za dovoljenje, da bi smel predlagati primerno osebo, ki naj bi zastopala njihove koristi v parlamentu. In ko je imenoval gospoda Horatia Fizkina, so fizkinovci hrupno pritrjevali, slumkeyevci pa zaničljivo tulili, kar je trajalo tako dolgo in je bilo tako glasno, da bi bila predlagatelj in njegov spremljevalec, namesto da sta dalje govorila, prav tako lahko prepevala vesele popevnice, ne da bi se zaradi tega komu v možganih kaj posvetilo.

Ko so tako svoje povedali prijatelji Horatia Fizkina, je nastopil zlateničen možic z rdečkastorumenim obrazom, da bi predlagal drugo primerno in sposobno osebo, ki bi mogla zastopati catanswillske volivce v parlamentu. In nedvomno bi rdečkastorumeni človek lahko sijajno govoril, če ne bi bil preveč žolt od zlatenice, kar ga je napravilo samo za tarčo ljudskih dovtipnosti. Po nekaj stavkih, polnih govorniških cvetk, je govornik najprej napadel tiste v množici, ki so ga prekinili, potem pa se je preteč obrnil proti gospodi na volivnem odru. Potem se je dvignil v množici upor, ki je govornika prisilil, da je začel izražati svoja čustva samo z resno igro obraza, nakar je govorniški oder prepustil svojemu spremljevalcu, ki je bral pol ure dolg napisan govor, pri čemer se ni dal na noben način zmotiti, kajti govor je bil že poslal catanswillskemu listu, ta pa ga je od besede do besede že natisnil.

Nato je nastopil Horatio Fizkin v lastni osebi, da nagovori zborovalce. A komaj je začel govoriti, je v to treščila godba, ki jo je bil najel spoštvoani Samuel Slumkey. V povračilo so pristaši rumenih začeli obdelovati glave in hrbte modrih, nakar so se modri poskusili osvoboditi neprijetne sosesčine rumenih. In potem je sledil pretep, suvanje in spopad, ki ga prav tako ne moremo odobravati, kakor ga ni župan, ki je zaradi tega poslal dvanajst mož svojih redarjev z izrečnim ukazom, da polove kolovodje, teh pa je bilo okoli dve sto petdeset .Zaradi teh dogodkov so pljuvali Horatio Fizkin in njegovi prijatelji ogenj in žveplo na svoje nasprotnike, dokler ni končno Horatio Fizkin prosil, da bi smel vprašati svojega nasprotnika Samuela Slumkeya, ali igra ta godba z njegovim privoljenjem. In ko se je spoštovani Samuel Slumkey obotavljal z odgovorom, je Horatio Fizkin s pestjo pogrozil spoštovanemu Samuelu Slumkeyu, ki mu je tako kri zavrela, da je pozval Horatia Fizkina na dvoboj pod najtežjimi pogoji. Ta prestopek in prekršek vseh priznanih zakonov in slehernega prava sta nagnila župana, da je zaukazal nov koncert z zvoncem, obenem je izjavil, da bo tako Horatia Fizkina kakor spoštovanega Samuela Slumkeya dal poklicati predse, da bosta poroštvovala za mir v mestu. Po tej strašni izjavi so stopili v akcijo spremljevalci obeh kandidatov in, ko so se pristaši vsake od obeh strank tri četrt ure med seboj prepirali, je Horatio Fizkin privzdignil klobuk proti spoštovanemu Samuelu Slumkeyu, spoštovani Samuel Slumkey pa proti Horatiu Fizkinu. Godba je molčala, množica se je deloma pomirila in Horatio Fizkin je lahko govoril dalje.

Čeprav sta si bila govora obeh kandidatov skoraj v vseh točkah popolnoma nasprotna, sta pa oba priznavala velike odlike in zasluge volivcev iz Catanswilla. Vsak od obeh se je razgovoril o tem, kako svet še ni videl bolj svobodoljubnih, bolj prosvetljenih, bolj domoljubnih, bolj plemenitih in bolj nesebičnih mož, kakor so Catanswillski, ki da so mu obljubili, da bodo glasovali zanj. Oba sta prav rahlo namignila, da imajo volivci nasprotne te in take pege v razumu in vedenju, zaradi katerih so povsem nezmožni vršiti tehtne dolžnosti, za katere so poklicani. Fizkin je izrazil svojo pripravljenost, storiti vse, kar bodo zahtevali od njega, Slumkey pa svojo odločitev, ne storiti ničesar, česar ne bi zahtevali od njega. Oba sta izjavila, da so jima trgovina, industrija in blagostanje Catanswilla bolj pri srcu kakor vse drugo na svetu. In prvi kakor drugi je s polnim prepričanjem zatrdil, da je edino on tisti pravi, ki ga lahko volijo.

Nato so glasovali z dviganjem rok. Župan se je izjavil za spoštovanega Samuela Slumkeya. Horatio Fizkin je zahteval, da se glasovi štejejo, in župan je privolil. Potem so izročili županu zahvalno pismo za njegovo dostojanstveno vodstvo zborovanja. Župan se je najvdaneje zahvalil za ta izraz zadovoljnosti z njim, sam pri sebi pa si je želel, da bi mu bili pač dali stol za dostojanstveno vodstvo, kajti ves čas slavnosti je moral stati.

Sprevoda sta se nato spet razvila, vozovi so se počasi pretikali skozi gnečo, ljudstvo je za njimi vriskalo, žvižgalo in sikalo, pač po svojem čustvu ali po svojih muhah.

Dokler je trajalo štetje glasov, je bilo vse mesto mrzlično razburjeno. Davku podvržene reči so bile v vseh gostilnah izredno po ceni in lahki vozovi so stali na razpolago na vseh cestah za tiste volivce, ki bi se jim nenadoma zavrtelo v glavi: ta nalezljiva bolezen je razsajala med vsemi volivnimi upravičenci v izredni, vznemirljivi meri in pod njenim vplivom je množica volivcev nezavestno padala po mestnem tlaku. Majhno število volivcev je čuvalo svoje glasove do zadnjega trenutka. To so bili preračunljivi in preudarni ljudje, ki jih še nobena stranka doslej ni mogla podkupiti s svojimi predloženimi dokazi. Eno uro pred zaključkom štetja je prosil gospod Perker za čast, da bi se smel pogovoriti z vsemi temi preudarnimi, plemenitimi, rodoljubnimi možmi. Možje so pristali. Njegovi dokazi so bili kratki, a prepričljivi. Skupno so odšli na volišče; in ko so dovolili vpisati svoja imena, je bil obenem z njimi vpisan tudi spoštovani Samuel Slumkey kot nov član londonskega parlamenta.

(Pickwickovci, odlomek)

Enrika Handel-Mazzetti

V deželni zbornici v Linzu so dne 10. januarja slovesno praznovali 80. obletnico rojstva avstrijske pisateljice Enrice Handel-Mazzetti. Pri proslavi je bil navzoč zastopnik ministra za pouk, zastopnik deželnega glavarja, župan mesta Linz in druge osebnosti.

Enrica Handel-Mazzetti je zelo plodovita pisateljica. Od začetska tega stoletja je zaporedoma izšlo izpod njenega peresa zelo mnogo literarnih del, v katerih opisuje zgodovinska razdobja, predvsem dobo reformacije in protireformacije in odlomke iz avstrijske zgodovine.

Sodobna ruska književnost

Več novejših ruskih romanov je bilo nagrajenih. V moskovskem mesečniku „Sovjetskaja literatura" našteva tajnik pisateljskega združenja Jermolov pisatelje odlikovanih romanov in daje na podlagi nagrad mlajšim pisateljem nekaka navodila, kako se mora pisati. Popiše naj se kako kolhozno zborovanje, ki se na njem navdušujejo prisotni za prekomerno izpolnitev določenega plana z uporabo elektrike, novimi stroji itd. Vsako zborovanje naj se zaključi z brzojavko Stalinu. Evropski bralec pogreša v sodobnem sovjetskem romanu vsako dušeslovno podrobnost, vsako zasebno navzkrižje in vsako nežnejše čustvo. Roman je postal tako rekoč politični uvodni članek in to pri narodu, ki je dal svetu Tolstoja, Turgenjeva in še vse polno drugih veličin. Prava umetnost ne trpi na sebi prisilnega jopiča, če ga pa ima, gotovo ni umetnost.

Pri ruskih umetnikih, ki so padli pri vladi v nemilost, pa se da tudi vse popraviti. Ruski skladatelj Dimitrij Šostakovič je na primer padel v nemilost. Da si pridobi spet izgubljene simpatije, piše veliko simfonijo, ki bo poveličevala gradnjo kanalov v Turkmenistanu.

KOLEDAR

13. januar, sobota: Veronika
14. januar, nedelja: Hilarij
15. januar, ponedeljek: Pavel
16. januar, torek: Marcel

SPOMINSKI DNEVI:

14. januarja 1944 so partizanske edinice vzhodnokoroškega odreda napadle orožniško postajo v Pliberku,
15. januarja 1944 je bila težka borba partizanskega bataljona vzhodno koroškega odreda z gestapovsko postojanko v Žabji vesi pri Železni Kapli.
16. januarja 1888 je umrl v Celovcu Andrej Einspieler.

ST. VID V PODJUNI

Tudi mi smo se vzdramili in se po dolgem spet oglašamo v našem listu. Šentvidčani smo svojevrstni ljudje, menda zaradi posebne zemljepisne lege naše okolice, ki je vsled svoje nekoliko večje višine in radi tega, ker je obdana s hribi podobna naravni trdnjavi v gornjem kotu Podjunske doline. Brez slehernega prometa, sredi katerega sliči otoku, je lahko ohranila v teku zadnjih desetletij kljub butanju valov ponemčevanja tudi ob njo bolj slovensko lice od sosednih obdajajočih jo krajev. Zato ni čuda, da slovi po svojih kulturnih delavcih, študentih, pevcih in partizanih. Ta posebnost naše okolice pa ima tudi svojo slabo stran: vse preveč se včasi radi zapremo vase, da ob napornem delu na polju ali v gozdu in tovarni zanemarjamo narodno delovanje. Često se preglobоko zarijemo v skrbi za naš kruh in pri tem pozabljamo, da odvisi naš narodni obstoj tudi še od neposrednega dela za narod.

Sicer umno gospodarimo in napredni način gospodarjenja si uspešno utira pot med kmečke vrste tudi v našem polhribovitem kraju. S povečano uporabo umetnih gnojil, gospodarskih strojev in traktorjev zvišujemo plodovitost naše peščene zemlje in hkrati nadomeščamo pomanjkljive delovne sile. Moderna gospodarska poslopja zamenjujejo starodavna in času ne več primerna, ter skupno z obnovljenimi in ponekod celo nanovo sezidanimi hišicami porajajo obraz slikovitih in hkrati gospodarsko naprednih vasi. Spoznali smo tudi veliko vrednost električnega toka, katerega že imamo po nekaterih vaseh, da hočemo doseči čimprej elektrifikacijo še ostalega kraja. Začetkom minulega meseca preteklega leta se je vršil pod vodstvom tov. inž. Markota Polcerja na Veselah, v bližini njegove drevesnice, tridnevni sadjarski tečaj, katerega so se udeležili fantje tudi iz okolice Pliberka in iz Roža. Tudi ženili smo se pridno v minulem letu in bilanco v ljudskem gibanju smo zaključili pozitivno s presežkom dveh rojstev — dokaz tudi naše življenjske volje. Končno smo ugotovili tudi večletnega skrunilca naših partizanskih grobov na cerkvenem pokopališču (imenoma)!, ki je po naročilu znanih Wurfkomand že trikrat zaporedoma sežigal trakove in vence v noči ob Vseh svetih, da je obstojala naravnost nevarnost požara.

Nasprotno pa je bilo naše prosvetno udejstvovanje bolj skromno. Vendar pa se med drugim lahko ponašamo z obnovljeno društveno knjižnico, ki vabi vse Slovence k zajemanju dragocenega bogastva iz naših knjig. Šele zima pa, ki je z zmanjšanjem in omejitvijo dela v glavnem na dom ustvarila boljše pogoje družabnosti, ni pojačila samo že dolgo potrebo po slovenski prireditvi, marveč je hkrati sprožila ob priliki rednega letnega občnega zbora domačega prosvetnega društva „Danice" dne 17. decembra 1950 sklep, zaključiti staro leto in vstopiti v novo s slovensko prireditvijo. In tako se je zbralo dne 31. decembra minulega leta staro in mlado na prireditvi v Št. Primožu v takem številu, da sicer pičla Voglova dvorana že dolgo ni bila tako natrpana. Pestremu sporedu s petjem domačih zborov in spremljanim z gitaro ter šaljivimi prizori je sledila domača godba, ki je otvorila rajanje in prosto zabavo. In želje razhajajočih so si enake: kmalu zopet se sniti pri prav tako lepi domači prireditvi, katerim seveda hočejo naši nadarjeni in v novem letu toliko požrtvovalnejši igralci na vsak način ustreči z znano domačo igro. Kajti zavedajo se, da je prosvetno udejstvovanje gibalo celotnega ostalega narodnega življenja! Pri tem pa njih in nas nikakor ne bo moglo zastrašiti razgrajanje med in po slovenskih prireditvah znanih domačih potepačev, ker je pri nas postalo že običajno in kar se je pripetilo tudi po zadnji prireditvi. Prizadete pa opozarjamo, da je na Koroškem že več takih napadalcev na miroljubne slovenske prireditve in družbo prejelo zasluženo kazen!

Večer z radovljiškimi pevci

Vaze in Leše pri Št. Jakobu

Še ni prav izzvenela pesem seksteta iz Radovljice v Št. Jakobu in Št. Janžu in spet smo imeli priložnost slišati dovršeno podane slovenske melodije, ko so nas radovljiški gostje obiskali doma na vasi. Pevske prireditve v Št. Jakobu se številni nismo mogli udeležiti, enkrat že zaradi tega, ker je v dvorani zmanjkalo prostora, drugič pa so slaba pota ovirala obisk predvsem iz oddaljenih krajev naše občine. Ni čuda torej, da smo bili nad vse veseli, ko so nas pevci obiskali kar doma.

V torek je pevce peljala pot iz Št. Jakoba v Gorinčiče in od tam po kratkem obisku v najbolj oddaljeno vas šentjakobske občine — na Vaze. Oddaljena je res tako in skrita med temnimi gozdovi, da ni bilo pričakovati večje udeležbe, toda kako so bili veselo iznenadeni predvsem pevci, ko so našli zbrane skoraj vse Vaze z bližnjo in daljno okolico vred, staro in mlado je čakalo in si želelo slišati lepo slovensko pesem.

Kaj hitro je nastalo povsem domače razpoloženje pri „Vasermanu" in tudi Radovljičani so se počutili kot stari člani domače vaške družine. Pesem za pesmijo je prodirala v nočno tihoto ter še bolj kot vse drugo združevala vse navzoče v bratsko skupnost. Vmes pa so se slišali veseli pogovori in dovtipi, obujali spomini na pretekle čase, saj je bil med gosti domačin, šentjakobski rojak Tone Kobentar. In spet je pesem zbrano družbo povedla v druge kraje, med brate na jugu.

Nihče ni opazil, kako hitro so potekale ure in prav tako tudi nihče ni mislil na odhod, čeprav je ura že davno odbila polnoč. Ni se mudilo domov ne mladini, ne gospodarjem in tudi ne najstarejšim mamicam, ki so prav tako vztrajale kljub pozni uri. Vsi so hoteli še in še poslušati in uživati ob krasnih melodijah, enako pa se tudi pevcem ni mudilo in so prepevali do popolne izmučenosti.

Gotovo bo vsem na Vazah in okolici ostal v trajnem spominu večer, ki so ga preživeli z gosti iz Radovljice, zato so se v zgodnjih jutranjih urah tudi le neradi poslovili od Radovljičanov s krepkim Na svidenje!

Prav tako smo se še enkrat videli s pevci tudi Lešani, ki smo se v sredo zvečer zbrali, da nam pred odhodom zapojejo v slovo. Bila je to zadnja postaja na njihovi pevski turneji, zato tudi ni čuda, da so nas obiskali z že precej izmučenimi obrazi. Kljub temu pa so ostali njihovi glasovi prav tako močni in čisti ter se zlili v melodije, ki so si osvojile vse navzče. Slišali smo šumeti Sočo in Savo, bobneti razburkano Jadransko morje, milo je donela pesem o junaku, ki umira za svojo domovino Makedonijo. In še smo pogledali v kraje znanega dalmatinskega vina, nato pa nas je poživila pesem o žabah, ki obhajajo svojo poroko. Spomnili smo se tudi Doberdoba, kjer je slovenski narod krvavel in umiral za tuje interese, ob oknu pa smo videli sloneti dekle, ki plaka za svojim dragim, ki se kot partizan bori za osvoboditev svojega ljudstva.

Med odmori so se razvili živi pogovori in tudi vodja pevcev, Kobentar, ki se je sestal z mnogimi svojimi bivšimi učenci, je strahoma spraševal, če je kdaj v šoli koga natepel. Tako je med petjem in pogovarjanjem minila ura za uro in misliti smo morali na razhod. Škoda je bilo vsakomur, toda vsake stvari je enkrat konec. Za slovo smo še pogledali v Škufče, kjer je Hanzej te mvajši celo leto snubil svojo dekelco potem pa se še po presneto vjel.

Slovo je bilo za vse težko, zato smo si obljubili, da se bomo ob priložnosti spet obiskali. Drage goste iz Radovljice, ki so med svojim obiskom postali popolnoma naši, pa naj spremlja na njihovem povratku v domovino naša prisrčna zahvala za vse prelepe ure, ki so jih nam žrtvovali. — o

TRATA

Po dolgi in vztrajni borbi z oblastmi smo končno vendar dosegli, da je dobila naša Hranilnica in posojilnica gostilniško koncesijo pri Cingelcu na Trati. Gostilna spet obratuje in prepričani smo, da bo kakor od nekdaj priljubljeno zbirališče gostov od blizu in daleč in da bodo gostje zadovoljni s solidno in dobro postrežbo. V dvorani pri Cingelcu pa upamo, da se bomo večkrat zbrali na slovenskih kulturnih prireditvah, kjer bomo poslušali našo pesem in prisostovali odrskim prireditvam.

Potrebno in v korist gospodarske samostojnosti in napredka je tudi, da se vsi oprimemo svoje domače zadruge, Hranilnice in posojilnice, kjer naj nalagamo svoj denar in kjer bomo v potrebi in stiski dobili tudi pomoč.

GLOBASNICA

Prosvetaši v Globasnici so na dan Svetih treh kraljev uprizorili Meškovo igro „Henrik, gobavi vitez". Mnogoštevilne goste so brez dvoma razveselili z mehko čustveno Meškovo igro, onega pisatelja Meškota, ki je tesno povezan s koroškimi Slovenci, saj je v svojih mladih letih služboval med našim ljudstvom na koroških župnijah.

SVEČE

Adamovega očeta, Janeza Šavnika, smo dne 3. januarja t. l. spremili k zadnjemu počitku. Adamov oče je v visoki starosti 84 let zaključil svoje delu in skrbi posvečeno življenje. Na političnem področju se sicer ni udejstvoval v ospredju, toda svoje slovenske narodnosti nikdar ni zatajil in je bil posebno domačemu prosvetnemu društvu zelo naklonjen. V Svečah

Dopisujte v vaš list!

ni bilo slovenske prireditve, ki bi ne bila pri Adamu. Celih 40 let je svojo dvorano radevolje dajal na razpolago v naše prosvetne namene.

Na pogrebu je bilo poleg domače požarne brambe zelo veliko ljudstva in to kljub slabemu vremenu, kar kaže, kako je bil rajni Adamov oče priljubljen in spoštovan. Mešani pevski zbor mu je zapel na domu in ob grobu žalostinke. Preostalim naše sožalje!

KOTMARA VES

V nedeljo, 7. januarja t. l. je bil ob številni udeležbi pri Čimžarju v Kotmari vesi občni zbor Demokratične fronte delovnega ljudstva. Organizacijski sekretar DFDL dr. Franci Zwitter je v svojem referatu obrazložil zunanje-politične in domače zadeve. Nato so prišli na krajevne probleme in obravnavali domače občinske, prosvetne in gospodarske zadeve. Vsi navzoči so pokazali, da se zavedajo važnosti dela. Med drugim so sklenili, da bodo pričeli z zidavo Prosvetnega doma, ki naj bo središče vasi in okolice in bo služil slovenskim kulturnim in zadružnim namenom. Novoizvoljeni odbor jamči, da se bo z vso resnobo oprijel začrtanega dela.

Odstranitev

snežnih mas na progi ziljske železnice je stala nad 100.000 šilingov. Preko 250.000 kubičnih metrov snega so morali odstraniti. Delovni napori so bili velikanski. Posamezni železniški delavci so delali 59 ur neprenehoma, ravnotako so pokazali veliko požrtvovalnost strojevodja, ki je obtičal z vlakom v sneženih masah, inženir progovnega vodstva, ki je sam pridno delal ter službujoči uradnik na zasneženi postaji, ki je pet dni skoraj neprenehoma delal službo.

VABILO

Domači prosvetaši na Apačah bodo priredili v nedeljo, dne 14. januarja 1951 ob 14. uri v župnišču veselo prireditev z različnimi zabavnimi in šaljivimi nastopi. Prisrčno vabimo vse okoličane!

Ksaver Meško:

NA POLJANI

5. nadaljevanje

Brala sta dva, trikrat, govorila sta poltiho o nesreči in o kovačici. Zato se je hudoval tudi župnik, stoječ ravno na hodniku pred sobo, kaj da prihaja s pošto tako pozno.

„Težko vest nosim, gospod."

Pokazal je časnik. Župnik je bral, enkrat, dvakrat, tretjič. Vztrepetala mu je roka, drhtela mu je vidno, močneje in močneje, in se mu je povesila z listom. Ogledal se je, kakor bi iskal stola. Ker ga ni bilo, se je naslonil z desnico ob zid.

Florijan je pričakoval odgovora. Gledal je župniku v oči, a te so bile solzne in polne bolesti. Ko je videl omagovati častitljivega starčka, mu je leglo na srce še težje. Sklonil je glavo in je čakal molče.

Župnik se je zravnal s silo. Počasi je potegnil z roko črez čelo in črez oči, da bi izbrisal misel, kakor svinec težko, pekočo kakor slaba vest. „Glej, tako se godi tvojim, izročenim pastirski tvoji skrbi, očetovski tvoji ljubezni. Glej, gredo in umro v tujini, drugi umirajo doma od žalosti po njih . . . Pastir si: pomagaj! Oče si: reši!"

A ni mogel pomagati, ni poznal rešitve.

„Umoriš jo, revo."

Strah je bilo oba, nista si upala pogledati v oči.

„A prej ali slej mora vendar zvedeti."

„Povej ji z usmiljenjem, prijatelj."

Kakor bi bila v nevarnosti lastna duša, je prosil starček.

„Z usmiljenjem ,gotovo, gospod župnik."

Starec je stopal v sobo. Šel je počasi in je sklanjal glavo globoko na prsi.

„Z usmiljenjem, gotovo . . ."

Počasi je stopal sel dol od cerkve. Bilo mu je težko, da bi sedel ob pot in bi ne šel ne stopinje dalje.

„Z usmiljenjem, seveda! Saj sem vendar kristjan . . . Bog bodi milostljiv in usmiljen tudi meni, grešniku."

Govoril je pred se poltiho, kakor otrok, ki ponavlja na poti v šolo nalogo, v skrbi, da jo pozabi ali da se zmoti v šoli.

Nikoli še ni stopal mož tako počasi. A glej, kakor bi se krčila pot pred njim, da ni pisma za Trato. Pomudil bi se malo tam; odloženo bi bilo vsaj za nekaj hipov.

Prestopil je prag.

„Z usmiljenjem!" — je zamrmral še, da ne pozabi.

A kje je bilo usmiljenje, o Florijan ko si bral poročilo? A res, ti si brez krivde; v tvojem srcu je bilo, a ni ga bilo v besedah časnikovih, ni ga bilo v resnici sami.

Resnično, v njegovem srcu je bilo, v njegovem glasu, tihem in drhtečem, v njegovih očeh, ki so se zalile nehote s solzami, ko je pogledal v lice Metino, bledo kakor novoopran prt, v njene oči, strmeče brez življenja vanj. Ne, usmiljenost njegova je ni zadela, zadela jo je krutost usodina, da se je prijela hipoma za bolno glavo in je kriknila glasno: „O Jezus!" Zrušila se je in ni izpregovorila besedice več.

Resnica je in se ne more tajiti: polno usmiljenja je bilo njegovo srce, polne mehkobe in obzirnega sočutja so bile besede, ki jo je tolažil z njimi, ko jo je obudil spet k zavesti. Da jih ni poslušala in se ni mogla potolažiti, ni bila njegova krivda, o tem ne bo dajal odgovora strogemu sodniku . . .

Tako je obupal ob brezuspešnem trudu, jo je priporočal usmiljenju božjemu in je odšel. Dovršil je svojo nalogo, kolikor mogoče nežno, gotovo. A vedel je, da so dogodki v življenju, ki jih ne izpremeni, še manj izbriše tudi tako veliko usmiljenje. Morda stori to čas in življenje samo, rodeče dan na dan nove skrbi, sekajoče dan za dnevom nove rane.

Tako je stopila tisti dan z njim velika bol v že tako sreče in veselja prazni dom. Na-

Med potjo iz Dobrle vesi do Vaz

Takoj po novoletnih praznikih je danes in zato še ni prave vneme za delo. Srečavajo me na poti od postaje Dobrla ves proti Št. Vidu cele gruče nedeljsko oblečenih ljudi, nekateri na sankah, drugi na smučih in tretji kar peš ter se živahno pomenkujejo med seboj in me, nasmejani, po domače pozdravljajo. „Kam?" poizvedujem. „V Dobrla ves, v Velikovec, v Celovec, po opravkih".

Edino mlad moški, ki pride za menoj, pozdravi v jeziku svojega gosposkega delodajalca. Brezposeln je zdaj, doma iz Pudaba. Dobil je danes izplačano podporo za brezposelne.

Medtem pa pride nasproti približno osemletno dekletce, ki pozdravi lepo v slovenščini in da na vsa moja vprašanja prav razločna pojasnila.

„Kje je Št. Danijel, deklica?"

Moram se skloniti prav globoko k malemu a zbujenemu otroku, da med drevjem smer po sredini gozda nad Grabaljo vesjo, kjer stoji z belo plastjo snega na debelo pokrita kapelica.

„In kako se imenuje dolga, položna verига gozdnatih gričev, v katere je le-ta prislonjena?" „To je pa Gracarca."

Vse jugovzhodno, navpično pobočje in skalnata vzhodna plat Gracarce pokazuje, da je tekla tu, glodala in razjedala pred davnimi časi bela, široka, pošastna reka ledenika. —

Ob vzhodnem koncu gozdnatih gričev pa me vedno znova opaja s skrbno ljubeznijo zbranemu zelenemu cvetličnemu šopku podobna, povsem osamljena ostrošiljasta gora, stožec Sv. Jurija nad Klopinjskem jezerom.

„Ali je še kaj bolezni pri ščetinarjih v vašem okraju?" se vzdramim iz svoje zamaknjenosti v gore. „Pri nas v Pudobu in v Mokrijah ne, toda v Grabalji vesi so te dni odpeljali pri neki hiši spet vse živali."

Šturma v Mokrijah danes ni doma. Dolgo se pomenkujem z marljivo predico, sedečo ob brnečem kolovratu, predno pride gospodar.

„Tako debel krompir, „Böhms" — najzgodnejši, sem pridelal lani, kot še nikdar poprej, čeprav je bil sajen na šrobu," povzame Šturmov oče namesto običajnega pozdrava, čim stopi v hišo. „Letos bom pa poskusil vzgojiti originalno gomolje iz cvetov in jagod."

„Pa vam repica kaj gnije?" se dalje zanimam. „Samo v topli kleti pod hišo, dočim je v zemlji na prostem vedno tako zdrava, da navadno začne kaliti pomalem šele junija."

In res se prepričan, da v tej hladni in zračni shrambi še ni najmanjšega znaka kake kalitve. Dejansko zgleda shramba za naše pridelovalce semenskega krompirja!

Mimo danes slučajno, menda še od novega leta sem, odprte kapelice jo mahnem v hribe čez gorski greben v Lancovo. V novem snegu dobro pregažena steza znatno pospešuje hojo. Kar smuknem po bregu navzdol in že sem pri popolnoma prenovljeni hiši prijatelja, starega Mohorja. Ob vhodu na dvorišče Plešovnikovine me iznenadi novozgrajena garaža za traktor. 26 PS-stroj jim je „dala" baje samo sreča pri ščetinarjih. Ni pa bila tu samo sreča, ampak že tudi preudarnost, ko so kupovali krepka krmila takrat, ko so bila še za polovico cenejša.

Z menoj vstopi v hišo pri Plešovniku deklič, ki pa ne zna niti besedice „po našem". „Kako to?" se začudim. „To je hčerka nemškega naseljenca v naši vasi," mi odgovorijo.

Poprava poslopij in gradnja novih kokošnjakov so sedaj v zimi vsakodnevne skrbi oblastveno priznane postaje za razmnožitev belih „leghorn"-kokoši na Plešovnikovem.—

Ni menda bolj veličastnega in mogočnega razgleda v Zg. Podjuni kot je pogled raz polj in dobrav ob severni obali Zablaškega jezera na očaka, Veliki in mali Obir, navpično skalnato steno Stare Gore, skozi dolino Bele ob Miklavčevem na Kamniške alpe v ozadju, na vzhodu dalje na Jegartov vrh, Ojstro nad Št. Lepšem, Topico in končno, že čisto na vzhodu, na sivo Peco. Ni čudno, da je dotok tujcev k tem biseru naše zemlje, k Zablaškem jezeru v poletnem času stalno večji.

Težke sive megle ležijo danes po vsej dolžini divje razklanih gora na jugu. Skladajo se s pripovedovanjem žalostnih zgodb paznika ob jezeru, sorodnika znane Mičejeve družine v Št. Vidu. Strašansko so ga pretepali v kocentracijskem taborišču v Dachau-u.

Vse je že okrog mize pri večerji, ko vstopim v hišo na Vazah. Ne preostaja nam dosti časa za pomenke, kljub vidnemu veselju, da sem spet prišel in prinesel koš novic.

Gospodar na Vazih mora zjutraj zgodaj po kupčiji, družina v zimskem mrazu na skedenj k mlatilnici in mlačvi rži (ki je letos baje zelo slaba), inženir Marko za zjutraj že ob 4. uri v hlev k poskusnem krmljenju kokoši, katerih je tu okoli dve sto. Prav zgodnje jutranje krmljenje je baje pokazalo že prav vidne uspehe. Nekdo mi je med potjo smeje malo za šalo, še več pa menda v zavisti dejal, da bo moral gospodar na Vazih voziti jajca že kar s traktorjem v Celovec.

Čez noč je zapadel globok sneg, da je bilo pravo trpljenje, ko sem v temi in snežnem metežu po prav malo znanih potih hodil in se prebijal skozi gozdove „v celem" na prvi vlak na železniško postajo Tinje-Kamen.

Vernik.

Športne in druge prireditve na Koroškem

Urad koroške deželne vlade, oddelek 5, je zaradi koordinacije kulturnih, športnih in drugih prireditev v letu 1951 sestavil centralni koledar prireditev, izkaterga posnemamo, da bodo:

13. in 14. januarja: Deželno alpinsko prvenstvo v Lienzu,
26. do 28. januarja: Koroško mladinsko prvenstvo v Špitalu ob Dravi,
18. februarja: Mednarodno deželno skakanje v Celovcu in Deželno prvenstvo pohabljencev na Osojščici,
3. marca: Avstrijsko prvenstvo pohabljencev na Osojščici,
1. do 15. aprila: Razstava Markota Pernharda v Umetniški galeriji v Celovcu,
10. do 30. maja: Pomladanska razstava Društva umetnikov v Umetniški galeriji v Celovcu,
3. junija: Tekanje na Velikem Kleku,
9. do 19. avgusta: Koroška deželna razstava v Celovcu,
18. in 19. avgusta: Mednarodno mladinsko taborjenje v Dobrijah ob Milstatskem jezeru.

Uradne objave

Odredba o sprejemanju strank pri uradih

Koroška deželna vlada je odredila, da urad koroške deželne vlade in njemu podrejene instance, kakor mestni magistrat, okrajna glavarstva, deželni zavodi z izjemo Deželne hipotečne banke in Deželne zavarovalnice proti požaru, sprejemajo stranke, ki se hočejo osebno zglasiti pri omenjenih uradih, samo v uradnih urah od 8. — 12. ure vsak delavnik od ponedeljka do petka. V popoldanskih urah uradi pod nobenim pogojem ne sprejemajo strank.

Vsi uradi imajo navodilo, da se točno držijo te odredbe. Samo mestni magistrat v Beljaku sprejema stranke tudi v sobotah od 8. — 12. ure.

Racionalizacija masti

Od 1. januarja se sme umetna mast, margarina in cenejša mast iz dobav Marshallovega plana oddajati samo na odrezke živilskih nakaznic. Namen te odredbe je v tem, da bi se razpoložljive količine masti pravilno porazdeljevale in preprečilo morebitno navijanje cen.

Uradne cene

Cene svinj

V razglasu deželnega glavarja z dne 22. decembra 1950 so za prvo četrtletje 1951 določene cene za svinje, kilogram žive teže, in sicer:

pujski do 8 tednov	10.— šil.
od 8 tednov do 50 kg teže	9.— šil.
nad 50 kg teže	8.— šil.

Cene perutnine

V razglasu deželnega glavarja z dne 22. decembra 1950 so določene naslednje cene za perutnino:

Kure:

Enodnevna piščeta	1.30 šil.
piščeta do 2 tedna	4.— šil.
piščeta do 4 tednov	6.— šil
piščeta do 6 tednov	9.— šil.
mlade kure do 6 mesecev (živa teža)	17.— šil.

Purani:

Enodnevni	10.— šil.
do 6 tednov	28.— šil.
do 6 mesecev (živa teža)	18.— šil.
stari	14.— šil.

Gosi:

Enodnevne	18.— šil.
do 3 tedne	28.— šil.
do 6 tednov	40.— šil.
do 6 mesecev (živa teža)	18.— šil.
stare (živa teža)	14.— šil.

Vse potrebščine za elektriko, motorje, radio-aparate
prvovrstne kvalitete
in poceni dobite v
Elektrohaus
Haas & Co.
Klagenfurt, Bahnhofstraße 3
Izvajamo vse instalacije električnih naprav!

Race:

Enodnevne	18.— šil.
do 3 tedne	16.— šil.
do 10 tednov	30.— šil.
do 6 mesecev (živa teža)	18.— šil.
stare (živa teža)	14.— šil.

TRŽNO POROČILO

V četrtek, 11. januarja 1951 so na celovškem trgu prodajali po naslednjih cenah:

Krompir kg 0.60 do 0.65 šil., rdeča pesa kg 1.— šil., korenje kg 2.— šil., belo zelje kg 120. šil., rdeče zelje kg 1.50 šil., kislo zelje kg 2.40 šil., kisla repa kg 1.60 šil., koleraba kg 1.40 šil., ohrovt kg 2.— šil., peteršilj kg 2.— šil., namizna jabolka II. vrste kg 1.50 do 1.80 šil., namizna jabolka III. vrste kg 0.80 do 0.90 šil., skuta kg 6.— šil., mešanica zrnja za kokoši kg 2.— šil., majželni kg 7.50 šil., jajca komad 1.40 do 1.60 šil., drva 30 cm suha, mehka meter 30.— šil., suha, trda meter 35.— do 40.— šil.

Kriminalistika na Dunaju

Iz letnega poročila zvezne policijske direkcije je razvidno, da je bilo v preteklem letu na Dunaju 8 umorov, od katerih dva, to je Mihaela Kastnerja in Ane Eder, niso mogli razjasniti. Poročilo ugotavlja, da so v drugi polovici leta pojemali primeri vlomov, ko so prijeli tri večje tolpe vlomilcev. Tudi na področju mladinske kriminalistike ugotavlja poročilo, da je v preteklem letu padla.

Dom za gluhe v Celovcu

Koroška skupnost gluhih zbira prispevke za zgraditev Doma gluhih v Celovcu. Tako pribežališče za gluhe so nameravali zgraditi že pred leti, toda razvrednotenje težko prihranjenega denarja po obeh svetovnih vojnah je to onemogočilo.

„Dr.-Renner-Schule" v Št. Petru pri Celovcu

Pod predsedstvom župana Schatzmayerja je mestni svet sklenil, da bo predložil občinskemu odboru predlog, po katerem naj bi imenovali novo šolo v Št. Petru „Dr. Renner-Schule".

25 milijonov šilingov

za zgraditev stanovanj železničarjem predvideva generalna direkcija zveznih železnic dobaviti iz proračunskih sredstev. S tem denarjem naj bi zgradili oziroma obnovili 400 stanovanj.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

polnila ga je vsega in se ni izselila iz njega do današnjega dne.

„Beri!"

S poltihim glasom je brala poročilo o nesreči v rudnikih. Bilo je kratko, suhoparno dovolj. Ker kaj je eno, petero, šesto, človeških življenj med velikansko množico! Posuje jih prst, izkopljejo jih, da jih zagrebejo spet in jih pozabijo za vedno. Na njih mesto stopijo takoj drugi, peteri, deseteri, stoteri, če treba. Ne pogreša jih nihče. A če plaka v daljnem kraju mati, zapuščena, mrjoča v hrepenenju po svoji deci, in naj si izplaka oči in življenje — kaj mar to svetu! Svet gre svojo pot, po široki, beli cesti. Ne ljubi žalosti, ne vidi rad solz, ne ozira se mnogo ob cesto, kjer stoje revni, kjer kleče ponižani, kjer se v solzah in obupu grudijo v prah trpeči.

Te poti je zrl pred seboj Florijan, ko je bral kratko poročilo z imeni ponesrečencev ob koncu, tiskanimi razprto. Med njimi je bil Ivan Smolnikar.

Tako je bilo tiskano njegovo ime v časniku vsaj po smrti. List je ležal na polici ob postelji kovačice. Zbudila se je ponoči, povzdignila je pogled in ga je videla v mesečiin moleti z robom črez polico. V hipu je legla teže na srce; zakrila si je oči z rokami, z odejo, ali pa se je obrnila k steni in je zaječala v srčni bridkosti.

„Kam ste ga djali ljudje božji? Da bi umrl vsaj doma, na postelji in bi ga pokopali pred mojimi očmi! Vedela bi za njegov grob, molit bi hodila nanj, in bilo bi mi lažje... Kaj ste mi ga vzeli, kam ste mi ga djali, o tujci brez srca!" —

Prebral je Florijan in je umolknil. Molčala je tudi kovačica; govorila je le z mislimi, s srcem, pomenkovala se je z njim, ki počiva daleč, v neznanem grobu, brez cvetja in brez križa, upanja, vstajenja znamenja...

„Beri še to!"

Vzela mu je časnik in mu dala pismo. Prsti so se poznali na njem ob robeh, na sredi je bilo pretrgano skoro že docela. Sel ga je položil na klop pred se in je čital.

Pisal je prijatelj Andrejev, najstarejšega kovačevega. Obenem z Andrejem se je odpeljal v novi svet.

„... Skupaj sva se peljala črez morje, skupaj sva delala tukaj več mesecev. Kar je pregovoril Andreja neki Hrvat, ki ga je cenil zaradi izredne telesne moči, naj gre z njim v Kalifornijo. „Tam leži zlato ob poti" — mu je govoril dan na dan. Andrej se je obotavljal dolgo. A ko mu je dal Hrvat precejšnjo svoto že v naprej kot delež prihodnjega bogastva, ga je pridobil. Šla sta — od tedaj ni bilo več slišati o njima... Tudi jaz imam mater doma, ki me je pustila nerada v tujino in me pričakuje v nemiru. Vem, kako je pri srcu vam, zato vam pišem. A ne obupajte. Gotovo se vrne še, bogat pride iz dežele zlata in preživi potem vse življenje doma..."

Mater je imel doma, zato je pisal dobre in tolažilne besede. A srce kovačice je vedelo: ne vrne se nikoli več, ne reven, ne bogat.

„Kam ste ga izvabili? Kje ste ga umorili? Kje ste ga pustili ležati nepokopanega, v neblagoslovljeni zemlji?"

Naslonela je izmučeno lice v roke, ko je utihnil bralec.

„Jaz sem mu dala življenje, izredila sem ga v trpljenju, a z ljubeznijo... Kako pravico ste imeli od njega?"

Med prsti so polzele solze: padale so na kolenj. A glasu ni bilo slišati. Tiho je bilo v sobi. Sel je strmel v pismo, a misli so mu blodile daleč, v Kaliforniji. Gledal jo je v duhu, kakor je bralo o nji. Med nebotičnim divjem gorovjem, v krajini brez hiše, brez njive, brez vrta in brez poti drvi šumeč potok v dolino. Bradati možje stojijo ob njem in v njem: zlata iščejo. Delajo tiho, mrko, odločno. Nekega večera izpove eden izmed njih v pogovoru z znancem, da odpotujejo drugo jutro. S skrito lokavostjo ga pogleda znanec... „Zaklad ima, zato odhaja." Drugi dan leži v dolini mož; obkrvavljen je pesek okoli njega in pod njim; visoko v zraku kroži orel v velikih krogih in se spušča niže in niže...

„Andrej!" —

„Beri!"

Skoro istotako umazano in strgano je bilo drugo pismo. Bilo je kratko, pisano s tresočo roko.

„Mati, če me hočete videti še enkrat, pridite! Pridite, prosim vas, da vas vidim tudi jaz še enkrat, zadnjikrat

Vaš sin

Francc.

Prebral je, je odrinil pismo in je pogledal Meto: obraz — kamen, oči vprte srepo v tla. Ni je motil, ni je izpraševal. Poznal je zgodovino Francetovo, tretjega sinu kovačevega. Vojak je bil, častniški sluga. Prehladil se je, a je zaupal na svojo moč in ni legel takoj. A črez tedne je moral leči, nič več silne nekdanje moči ni bilo več v telesu. Ležal je mesece. Pisal je tu pa tam, včasih je pisal zanj tovariš daljše pismo. Skozi vsa pisma je pisala ena misel, upanje: „Ozdravim in se vrnem..." A nekega dne je prišlo to pismo. Umrlo je veliko upanje, bolesten vzklik je zazvenel iz tujine: „Smrti sem zapisan, pridite, da vas vidim še enkrat..."

Šla je takoj drugi dan. Poklical jo je sin, umirajoč, kako bi naj ostala doma!

Našla ga je v bolnišnici. Kašljal je in bljuval kri. Nekdaj cvetoče lice je bilo kost in koža. Ves hrbet mu je bil ranjen od ležanja.

Izostala je teden dni — da so ga pokopali. Vrnila se je upognjena, z osivelimi lasmi, z lici skoro sedemdesetletne starke.

V nedeljo po vrnitvi je vstala v cerkvi nenadoma med pridigo.

(Dalje)